



การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

The Developing of The Participatory Internal Supervision Model for Educational Institutions under the Mahasarakham Provincial Office of Learning Encouragement

ธีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์^{1*} และสินธวา ความดิษฐ์²

Terasit Soysawat^{1*} and Sinthawa Khamdit²

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1*}Master Student of Education Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Education Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: 66010581033@msu.ac.th

Received: 29 July 2025

Revised: 5 August 2025

Accepted: 9 August 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม และ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1 คือ รวมจำนวน 181 คน และระยะที่ 2 มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 13 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) และความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ด้านการดำเนินการนิเทศ (2) ด้านการวางแผนการนิเทศ (3) ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ (4) ด้านการตรวจสอบและประเมินผล และ 2) รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน ได้แก่ (3.1) การวางแผนการนิเทศ มี 6 วิธีดำเนินการ (3.2) การดำเนินการนิเทศ มี 5 วิธีดำเนินการ (3.3) การตรวจสอบและประเมินผล มี 5 วิธีดำเนินการ และ (3.4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง มี 5 วิธีดำเนินการ 4) การประเมิน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ



คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศภายใน, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the current and the desirable conditions of participatory internal supervision in educational institutions under the Office for the Promotion of Learning, Maha Sarakham Province and 2. to develop a participatory internal supervision model for educational institutions under the Office for the Promotion of Learning, Maha Sarakham Province. This research employed a mixed-methods approach, combining both qualitative and quantitative research. The research instruments consisted of a questionnaire and an interview form. The sample for Phase 1 comprised 181 individuals, while the target group for Phase 2 consisted of 13 individuals selected through purposive sampling. The data obtained from the questionnaires were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis. The research findings revealed that 1) The current condition of participatory internal supervision in educational institutions under the Office for the Promotion of Learning, Maha Sarakham Province, was found to be at a high level overall ($\bar{x} = 4.15$). The modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ranked the needs from highest to lowest as follows: (1) supervision implementation (2) supervision planning (3) applying evaluation results for improvement and (4) inspection and evaluation and 2) The participatory internal supervision model for educational institutions under the Office for the Promotion of Learning Maha Sarakham Province was found to consist of (1) principles, (2) objectives, (3) implementation methods in four areas (3.1) supervision planning (6 implementation methods) (3.2) supervision implementation (5 implementation methods) (3.3) inspection and evaluation (5 implementation methods) and (3.4) applying evaluation results for improvement (5 implementation methods) (4) evaluation and (5) success conditions.

Keywords: Pattern Development, Internal Supervision, Participated

บทนำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 20 ให้สำนักงานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นระบบการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายใน โดยได้รับความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและสำนักงานระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ประกอบกับนโยบายและจุดเน้นการ

ดำเนินงานสำนักงานกศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยใช้การประเมินภายในด้วยตนเอง มีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งด้านบุคลากร ระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้มีการเชื่อมโยงระบบการนิเทศในทุกระดับ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กร ตั้งแต่ส่วนกลาง ภูมิภาค กลุ่มจังหวัด จังหวัดอำเภอ/เขต และตำบล/แขวง เพื่อความเป็นเอกภาพในการใช้ข้อมูลและการพัฒนางาน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม, 2566)

การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอันจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ช่วยในการคัดเลือกอุปกรณ์การสอน ปรับปรุงวิธีสอน และช่วยในการประเมินผลการเรียนการสอน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2565) ส่วนการนิเทศแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการนิเทศ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศ กศน. หลักการเรียนรู้ร่วมกัน หลักการทำงานเป็นทีม หลักการทำงานอย่างเป็นระบบ และหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างประสานสัมพันธ์และสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและผู้บริหาร กศน. การนิเทศมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาครู และผู้ปฏิบัติงานให้สามารถจัดกิจกรรม และส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และผู้รับบริการอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

สภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคามโดยกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ คือ 1) งานนิเทศติดตามและพัฒนาระบบบริหารและกระบวนการเรียนรู้ 2) งานส่งเสริมและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 3) งานวัดผลและประเมินผลการศึกษา และ 4) งานส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา จากการลงพื้นที่พบว่าประเด็นที่ปัญหาสำคัญ คือ การนิเทศภายในของสถานศึกษายังขาดแบบแผนของการดำเนินงานนิเทศ ที่ส่งผลให้การนิเทศขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการนิเทศภายในสถานศึกษา และการนิเทศที่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นการชี้แนะจากผู้บริหารเพียงฝ่ายเดียว มักไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การขาดความหลากหลายของวิธีการนิเทศ ขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือแม้กระทั่งผู้ปกครอง ชุมชน ภาคีเครือข่าย การขาดการมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ของปัญหาอื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังส่งผลให้การกระบวนการนิเทศไม่บรรลุตามเป้าหมายอย่างที่เราควรจะเป็น ประกอบกับการขาดบุคลากรตำแหน่ง ศึกษาเทศก์ ผู้ทำหน้าที่นิเทศแนะนำ ชี้แนะ ให้คำปรึกษา บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นิเทศภายใน และร่วมกับผู้นิเทศภายใน ดำเนินการนิเทศการจัดกิจกรรม ทุกกิจกรรม ในภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมในสถานศึกษาว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ อีกทั้งสถานศึกษามีภารกิจงานหลายด้าน ได้แก่ งานการเรียนรู้ตลอดชีวิต งานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง งานการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ และงานนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานต้นสังกัด และภาคีเครือข่าย ส่งผลให้การกระบวนการนิเทศภายในที่ไม่ได้ลงพื้นที่อย่างจริงจังและมีแบบแผนการนิเทศที่แตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบุคลากรที่ทำหน้าที่นิเทศยังขาดความเข้าใจในรูปแบบการดำเนินการนิเทศภายใน ดังนั้นจึงมีความต้องการจากบุคลากรทุกฝ่าย ให้มีการพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ทำหน้าที่นิเทศสามารถนำไปใช้ในการทำงาน

ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดมหาสารคาม สร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศและเพิ่มความพึงพอใจของ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่รับบริการ ต่อไป (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม, 2566) แม้ว่าแนวคิดการนิเทศแบบมี ส่วนร่วมจะเป็นที่ยอมรับในเชิงหลักการ แต่ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาหลายแห่งยังขาด รูปแบบที่เป็นรูปธรรม ที่มีขั้นตอนและแนว ปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางและมีประสิทธิภาพ การนำแนวคิดไปใช้จึงอาจเป็นไปอย่างไม่มี ระบบและไม่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา จึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างเครื่องมือเชิงกระบวนการที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการสอนของครู สร้าง บรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูล และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาได้อย่างเป็น รูปธรรม (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม, 2566)

ดังนั้น ด้วยความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการ จำเป็นของการนิเทศภายในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม เพื่อ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

การทบทวนวรรณกรรม

1. การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานทางการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรภายในโรงเรียน ร่วมมือกันจัดขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน โดยบุคลากรใน โรงเรียนรวมถึงเป็นการพัฒนาความก้าวหน้าของครู (รุ่งรัชดาพร เวระชาติ, 2557) ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศ ภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1.1 การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยการแต่งตั้ง คณะกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอน จากนั้นสำรวจสภาพ ปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในจากผลการเรียนรายวิชา ผลการสอบ ผลการสอบมาตรฐานวิชาชีพ ผลการ ฝึกงาน หรือความต้องการของครูและผู้เรียน เป็นต้น มีการระบุสภาพปัญหาโดยจำแนกตามครูผู้สอน รายวิชา และแผนกวิชา จากนั้นก็หาสาเหตุของปัญหาตามมาตรฐานและวิเคราะห์สรุปสาเหตุและความต้องการ

1.2 การกำหนดทางเลือกและวางแผน โดยการแต่งตั้งกรรมการวางแผนและจัดทำโครงการแล้วกำหนดทางเลือกและวาง แผนการนิเทศ จากนั้นจัดทำโครงการนิเทศประกอบด้วยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการ และจัดทำ ปฏิทินการนิเทศ

1.3 การปฏิบัติการนิเทศ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการจัดการเรียนการสอน แล้วประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ แล้วดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนการสอนตามโครงการนิเทศของสถานศึกษาแล้วบันทึกการนิเทศ

1.4 ติดตามประเมินผลการนิเทศ โดยการแต่งตั้งและกำหนดบทบาทหน้าที่คณะกรรมการติดตามและประเมินผลฯ จากนั้นประชุมคณะกรรมการฯ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล จัดปฏิทินการทำงาน จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลในแต่ละขั้นตอนตามแผนงานและโครงการ

1.5 รายงานผลการนิเทศและการนำไปใช้ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการรายงานผลการนิเทศ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินผล จากนั้นจัดทำรายงานผลและเผยแพร่ผลการนิเทศ

2. การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูโดยการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นกระบวนการกระตุ้น ความเจริญก้าวหน้าของครูและมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือครูให้ช่วยเหลือตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยขั้นตอนของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ คือจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพตรงกันว่า ปัจจุบันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอยู่ระดับไหน มีจุดแข็งที่ควรส่งเสริมต่อในเรื่องใด และมีประเด็นปัญหาหรือความท้าทายใดที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก

2) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศ คือการกำหนดทิศทาง, เป้าหมาย, กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติการนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ การเตรียมและพัฒนาเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลระหว่างการนิเทศ เช่น แบบสังเกตการสอน หรือแบบสัมภาษณ์

4) ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ คือการลงมือปฏิบัติตามแผนและปฏิทินที่ได้วางไว้ เป็นหัวใจของการดำเนินงานที่เน้นปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

5) ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของวงจรการนิเทศ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ระยะที่ 1 คือ 1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษารัฐมหาสารคาม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 13 สถานศึกษา จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 10 คน ครู จำนวน 311 คน รวมทั้งสิ้น 321 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน และ ครู จำนวน 174 คน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษารัฐมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2566 รวมจำนวน 181 คน ได้มาโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) และการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ให้ได้จำนวนครบตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรในแต่ละ

ละประเภท และ 3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 คน และ (Try Out) กับผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคามและมีความคล้อยคลึงกับประชากรจำนวน 30 คน

1.2 ระยะที่ 2 คือ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สถานศึกษาละ 1 คน และครูผู้ทำหน้าที่นิเทศภายใน สถานศึกษาศึกษาละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 ระยะที่ 1 คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยการแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบอาจารย์ที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงก์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.6 – 1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน จำนวน 21 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.753 ถึง 0.928 มีคุณภาพผ่านเกณฑ์จำนวน 21 ข้อ ส่วนแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ จำนวน 21 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.558 ถึง 0.84 มีคุณภาพผ่านเกณฑ์จำนวน 21 ข้อ และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 และ ผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่น 0.97

2.2 ระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย 1) แนวทางการดำเนินงานตามกระบวนการของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในด้าน การดำเนินการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การตรวจสอบและประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุง 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีดำเนินการของรูปแบบ การประเมินของรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประกอบด้วย

3.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามในรูปแบบที่อยู่เว็บไซต์ Google form และคิวอาร์โค้ด พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จัดส่งผ่านระบบรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอที่เป็นกลุ่ม

ตัวอย่าง 13 แห่ง จำนวน 181 ฉบับ และนัดหมายระยะเวลาตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ ได้แบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 181 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัยล่วงหน้า 5 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ประกอบด้วย

4.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อและนำมาแจกแจงคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

4.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินรูปแบบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

5.1 ระยะที่ 1 การหาค่าความเที่ยงตรง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC: Index of Item Objective Congruence), การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item Total Correlation, การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach), สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินรูปแบบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการนิเทศในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน

การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน		
1. การวางแผนการนิเทศ	4.12	0.92	มาก	4.92	0.32	มากที่สุด	0.194	2
2. การดำเนินการนิเทศ	4.04	0.89	มาก	4.90	0.32	มากที่สุด	0.213	1
3. การตรวจสอบและประเมินผล	4.26	0.84	มาก	4.93	0.26	มากที่สุด	0.157	4
4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุง	4.17	0.92	มาก	4.92	0.27	มากที่สุด	0.180	3
รวม	4.15	0.89	มาก	4.92	0.29	มากที่สุด	0.186	-

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ($\bar{x} = 4.17$) ด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 4.12$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการดำเนินการนิเทศ ($\bar{x} = 4.04$) สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ($\bar{x} = 4.93$) รองลงมาคือ ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ($\bar{x} = 4.92$) และด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 4.92$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการดำเนินการนิเทศ ($\bar{x} = 4.90$) ส่วนค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินการนิเทศ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ 4) ด้านการตรวจสอบและประเมินผล

2. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยการเก็บข้อมูลกับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นแล้วนำไปศึกษากับสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวปฏิบัติการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้วิจัยได้นำไปยกย่องรูปนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด

มหาสารคาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้ให้ความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ได้รูปแบบฉบับสมบูรณ์มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 หลักการ คือ การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพบริบทของแต่ละสถานศึกษาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ดังนั้น การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมมีกลไกการดำเนินงานใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง

2.2 วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคามในการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม และ 2) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศด้านการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

2.3 วิธีดำเนินการ คือ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนการนิเทศ มี 6 วิธีดำเนินการ 2) การดำเนินการนิเทศ มี 5 วิธีดำเนินการ 3) การตรวจสอบและประเมินผล มี 5 วิธีดำเนินการ และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง มี 5 วิธีดำเนินการ รายละเอียดแนวทางการดำเนินการในแต่ละด้านดังนี้ วิธีดำเนินการ 4 ด้าน 21 วิธีดำเนินการ

2.4 การประเมิน คือ การประเมินการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม เป็นการตรวจสอบกิจกรรมการนิเทศว่าสนองต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศมากน้อยเพียงใด โดยมีการประเมิน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ประเมินก่อนการดำเนินการ เป็นการประเมินความพร้อมก่อนการดำเนินงานของผู้บริหารหรือคณะกรรมการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

2) ขั้นที่ 2 ประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินขณะปฏิบัติงานตามแผนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา โดยกำหนดรายละเอียดในแผนการประเมินให้ครอบคลุม

3) ขั้นที่ 3 ประเมินหลังดำเนินการ เป็นการประเมินผลสำเร็จของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา และความพึงพอใจของครูที่มีต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา

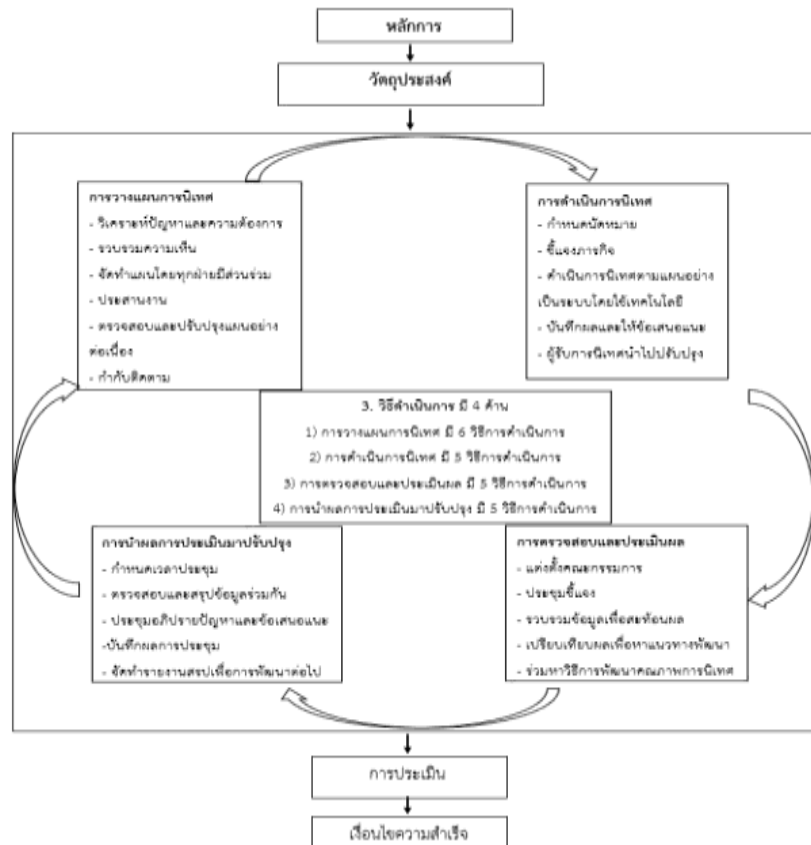
2.5 เงื่อนไขความสำเร็จ คือ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่ชัดเจน โดยมีวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร

2) ผู้รับการนิเทศ มีเจตคติที่ดีและเปิดใจกว้างต่อกระบวนการนิเทศภายใน โดยมองว่าการนิเทศคือกระบวนการพัฒนาการทำงานร่วมกัน ไม่ใช่การจับผิดหรือประเมินเพื่อลงโทษ มีความกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังข้อเสนอแนะ และให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

3) ภาควิชาเครือข่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน สถาบันอุดมศึกษา และปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสนับสนุนกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษา โดยอาจร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ แบ่งปันองค์ความรู้ ทรัพยากร นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ให้กับครูและนักเรียน

4) สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเน้นการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาร่วมกันและการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือ นิเทศ กำกับ ติดตาม และสะท้อนผลจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสถานศึกษา



แผนภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม (ธีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์, 2568)

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$) พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการ ($\bar{x} = 4.86$) วัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 4.86$) และการประเมิน ($\bar{x} = 4.86$) ตามลำดับ รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ($\bar{x} = 4.79$) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.71$) ส่วนความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวม มีความ

เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) เช่นกัน พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 4.86$) และเงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.86$) ตามลำดับ รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ($\bar{x} = 4.78$) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการ ($\bar{x} = 4.71$) และการประเมิน ($\bar{x} = 4.71$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ($\bar{x} = 4.17$) ด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 4.12$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการดำเนินการนิเทศ ($\bar{x} = 4.04$) สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ($\bar{x} = 4.93$) รองลงมาคือ ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ($\bar{x} = 4.92$) และด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 4.92$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการดำเนินการนิเทศ ($\bar{x} = 4.90$) ส่วนค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินการนิเทศ 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุง และ 4) ด้านการตรวจสอบและประเมินผล

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประกอบด้วย 2.1 รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน ได้แก่ 3.1 การวางแผนการนิเทศ มี 6 วิธีดำเนินการ 3.2 การดำเนินการนิเทศ มี 5 วิธีดำเนินการ 3.3 การตรวจสอบและประเมินผล มี 5 วิธีดำเนินการ และ 3.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง มี 5 วิธีดำเนินการ 4) การประเมิน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และ 2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการ รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ การประเมิน และวิธีดำเนินการ ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ และเงื่อนไขความสำเร็จ ตามลำดับ รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการ และการประเมินตามลำดับ

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินการนิเทศ ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้รับการนิเทศดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและรายงาน และลำดับความต้องการจำเป็นการนิเทศในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ที่มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินการนิเทศ โดยตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้รับการนิเทศดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและรายงาน แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้รับการนิเทศไม่สามารถดำเนินการหรือไม่รายงานผลหลังการนิเทศเกิดจากภาระงานที่มีจำนวนมาก ซึ่งทำให้ผู้รับการนิเทศต้องจัดการกับงานอื่น ๆ ประกอบกับ ผู้รับการนิเทศไม่เข้าใจกระบวนการ และการเขียนรายงานอย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้กระบวนการนิเทศไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าลำดับความต้องการจำเป็นในด้านดังกล่าวจะยังไม่ได้ อยู่ในภาวะวิกฤต แต่ก็นับเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญยิ่ง ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงเป็นลำดับแรก เพื่อให้กลไกการนิเทศสามารถขับเคลื่อนสู่ประสิทธิภาพสูงสุดและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับ อัญชลี ธรรมะวิสิฏฐกุล (2553) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาที่มีความหลากหลาย ทำให้การนิเทศการศึกษาขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันก็มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านการนิเทศให้แก่ครูทุกคน ในสถานศึกษา สอดคล้องกับ อธิไชยศิริพันธ์ (2562) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาระงานของครู และบุคลากรมีมากจนไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการนิเทศได้ทุกขั้นตอนที่ได้รับมอบหมายได้ดี ขาดขวัญและกำลังใจเนื่องจากมีภาระงานที่นอกเหนือการสอน

2. จากการศึกษาค้นคว้า สภาพที่พึงประสงค์ การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลฯ แสดงให้เห็นว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศมีการตรวจสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อัญชลี ธรรมะวิสิฏฐกุล (2553) ได้กล่าวว่า การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลจะมีบทบาทสำคัญในการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการนิเทศ โดยคณะกรรมการจะเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ติดตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการสอนและการพัฒนาวิชาชีพของครู สอดคล้องกับ สรรพเพชญ์ ศิริเกตุ (2563) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การนิเทศในสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศจะช่วยให้กระบวนการนี้มีความโปร่งใส มีการพัฒนาต่อเนื่อง และยังช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา

3. การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม มีองค์ประกอบของรูปแบบคือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการดำเนินการ 4) การประเมิน และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานตามทฤษฎีการสร้างรูปแบบ ทำให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบ 5

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน นอกจากนั้นการได้มาของวิธีดำเนินการของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับผลการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 สถานศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลจริงที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม แล้วนำไปสู่การยกร่างรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นการประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันทุกองค์ประกอบตามวิจาณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบที่มีคุณภาพ

4. จากผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา พบว่าการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบ พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 รายการ และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของรูปแบบ ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าโดยภาพรวมของรูปแบบแล้ว ผู้ประเมินมีความคิดเห็นว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับนิพนธ์ เสนารณ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพัฒนาพิเศษชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจันทรา ชื่นใจ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่มีคุณภาพนั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบตามหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง มีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์จริงในเรื่องนั้น ๆ

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคามสามารถสรุปข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาได้ ดังนี้

1. กระบวนการการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจดำเนินการทั้งในส่วนบุคคลหรือองค์คณะบุคคลในระดับต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือการจัดการศึกษาของชาติสามารถวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตัดสินใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันจะนำมาซึ่งการระดมสรรพกำลังหรือเป็นการลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาาร่วมกัน จะช่วยให้กระบวนการของการตรวจสอบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นชุมชนเข้มแข็งการศึกษาพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมโดยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถ ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนของตนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาและทำให้ครูมีความมั่นใจ มีความภูมิใจที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานเกิดการพัฒนาที่ถาวร

3. รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาที่สังเคราะห์ขึ้นจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ช่วยเติมเต็มช่องว่างในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ทุกวิธีดำเนินการสามารถนำไปใช้ได้จริง แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสภาพจริงในพื้นที่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำที่ชัดเจน โดยมีวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร โดยมุ่งเน้นการดำเนินการนิเทศใน 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุง โดยเฉพาะในด้านการดำเนินการนิเทศที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด แม้จะมีการวางแผนการนิเทศไว้อย่างดี แต่ขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริงยังเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา การทำงานร่วมกัน และการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพัฒนางานจะช่วยสร้างความเชื่อมั่น และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อสถานศึกษาและผู้เรียน

1.2 ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือในการดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยต้องร่วมกันวางแผนและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และเงินงบประมาณที่จำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษา การทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนจะช่วยเสริมสร้างความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการทำงานในสถานศึกษา

1.3 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเน้นการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาร่วมกันและการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือ นิเทศ กำกับ ติดตาม และสะท้อนผลจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยัง สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอื่น เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในบริบทที่แตกต่างกัน และปรับใช้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม

2.3 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในรูปแบบอื่น ๆ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอื่น ๆ



เอกสารอ้างอิง

- จันตรา ชื่นใจ. (2566). รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- นิพพิชน์ เสนารณ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพัฒนาพิเศษชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์). สาขาการนิเทศการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม.: ดกสิการพิมพ์.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. เล่ม 125 ตอนที่ 41ก รุ่งเช้าพร เวหะชาติ. (2557). การนิเทศการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สงขลา: นาคิลป์โฆษณา.
- สรเพชร สุริเกตุ. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด มหาสารคาม. มหาสารคาม: สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). คู่มือแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัด สำนักงาน กศน. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงาน กศน.
- อติศ ไชยศิริจันทร์. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัญชลี ธรรมะวิสิฏ. (2553). การนิเทศ กศน. สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://panchalee.wordpress.com>
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.